

Ukrainian Orthodox Church of Canada
Українська Православна Церква в Канаді
L'Église orthodoxe ukrainienne du Canada

[Home Page](#) | [Listing of Articles](#)

**Новий Священномученик
Василій (Зеленцов),
Єпископ Прилуцький,
Вікарій Полтавський**

**New Hieromartyr Basil
(Zelentsov), Bishop of
Pryluky, Vicar of Poltava**

Fr. Ihor Kutash - о. Ігор Куташ
kutash@unicorne.org

**«...Мирно спостерігаю захід сонця —
подібно до нього заходить і моє життя...»**

На 4-го квітня 1998 р. у Полтаві в Україні Українська Православна Церква (Московського Патріархату) прославила одного з численних нових Сповідників, які страждали в войовничо безбожної Радянській Імперії, Ново-Священномученика Василя (Зеленцова), Єпископа Прилуцького, Вікарія Полтавського.

Точні обставини його мученицької смерті невідомі. Найбільш правдоподібно його розстріляли в темній глибині в'язниці Луб'янки в

“Peacefully, I observe the setting of the sun. Thus also is my life arriving at its setting.”

On April 4, 1998, in Poltava, Ukraine, the Ukrainian Orthodox Church (Moscow Patriarchate) glorified one of the vast number of new Confessors who suffered under the militant atheistic Soviet Empire, New Hieromartyr Basil (Zelentsov), Bishop of Pryluky, Vicar of Poltava.

The exact circumstances of his martyrdom are unknown. It is most likely that he was shot in the murky depths of the Lubyanka prison in

Москві в квітні 1930 р. Офіційні звіти подають дату 17-го квітня, тобто Страсний Четвер. (Деякі джерела подають дату 7-го лютого). Інші джерела розповідають, що його живим укинули в тюремну клоаку. Дехто каже, що таким чином позбулися рештки його тіла по тому, коли ним накормили в'язничних собак. Інші кажуть, що тіло Владики спалили, а попіл вистрілили з гармати, щоб не zostалися Святі Моцці для шанування вірними. Свято-Тихонівський Богословський Інститут твердить, що тіло Владики Василя похоронили на Ваганківському цвинтарі в Москві, де воно розділяє місце спочинку з тілом знакового російського барда (якого батько був єврейським українцем з Києва), Володимиром Висоцьким.

Василій народився 1870 р. в селі Замораєво в Рязанській Губернії, близько 200 кілометрів на південний схід від Москви в родині Православного Протоіерея. Став він випускником Юридичного Факультету, а також Богословської Академії Санкт-Петербурга і був викладачем в Богословському Інституті. Був учасником, як мирянин, у славному Соборі Церкви Московської 1917-18 рр., який намагався омолодити Церкву Російської Імперії [одним із його чинів було схвалення видання Євангелії на українській мові – цей текст, надрукований церковно-слов'янськими буквами, широко вживають до нині завдяки ініціативи Патріарха Мстислава (Скрипника), який десятками літ був Першоієрархом Української Православної Церкви в США, а потім і першим Першоієрархом Української Православної Церкви (Київського Патріархату), бо ж перевидав його в діаспорі].

Владика Феофан (Бистров) Полтавський (його пізніше також прославили в хорі Святих, вже як Владика Російської Церкви в діаспорі) привів Василя у свою Єпархію, як світського місіонера. Невдовзі він і висвятив його на Пастирське служіння у Свято-Троїцькій Церкві в Полтаві (цей Храм знищив Комуністичний режим у 1930-их роках). Свої Пастирські обов'язки виконував о. Василій з ревністю. Його доброта спонукала його прийняти до себе 4-ох сиріт, дітей Священника, яких він виховував, як своїх рідних. А також він зорганізував динамічний юнацький гурток присвячений Свякій Покрові, як

Moscow in April of 1930. Official records say it was on April 17, which would have been Holy Thursday. (Some sources give the date as February 7). Other sources recount that he was thrown alive into the prison sewer. Some say it was what was left of his body, after the prison dogs had been fed with it, which was thus disposed of. Others say Vladyka's body was burnt and the ashes shot out of a canon so as to not leave any Holy Relics for the faithful. The St. Tikhon Theological Institute of Moscow maintains that Vladyka Basil's body was buried in the Vagankovo Cemetery in Moscow, sharing its place of rest with that of the iconic Russian bard (whose father was a Jewish Ukrainian from Kyiv), Vladimir Vysotsky.

Basil was born in 1870 in the village of Zamorayevo in the Ryazan' Governership, about 200 kilometers southeast of Moscow, in the family of an Orthodox Archpriest. He graduated from the Faculty of Law as well as the Theological Academy of St. Petersburg and taught in the Theological Institute. He participated as a layman in the renowned 1917-18 Sobor of the Church of Moscow, which sought to rejuvenate the Church of the Russian Empire [one of its actions was approving the publication of the Book of the Gospels in Ukrainian – this text, in Church Slavonic characters, is widely used to this day, thanks to the initiative of Patriarch Mystyslav (Skrypnyk), for decades the Primate of the Ukrainian Orthodox Church of the USA and later the first Primate of the Ukrainian Orthodox Church (Kyivan Patriarchate), who had it reprinted in the diaspora].

Bishop Theophan (Bystrov) of Poltava (later also canonized as a Bishop of the Russian Church in the diaspora) brought Basil to his Eparchy as a lay missionary. He soon ordained him to serve as a Pastor in the Holy Trinity Church in Poltava (it was destroyed by the Communist regime in the 1930's). Fr. Basil fulfilled his pastoral duties with zeal. His kindness led him to adopt 4 orphans, children of a Priest, to raise as his own. He also organized a dynamic youth group dedicated to the Protection of the Mother of God (Pokrova) as

альтернативу Комсомолу.

Репресії Комуністичною владою були неминучими. До цього остаточно дійшло стосовно справи реквізиції Церковних цінностей. Був голод у Поволжі в Росії. Патріарх Тихон був звернувся до глави держави, Володимира Леніна (Ульянова), з пропозицією допомоги шляхом голодуючим продажі дечого з Церковних цінностей, які не були в ужитку, щоб ці кошти використати для них. Але Ленін сприйняв цю пропозицію, як виклик Радянській владі, мовляв Церква допомагатиме бідним у той час, коли уряд нічого не робить у цій справі. Він швидко зібрав своє Політбюро і видали указ 23-го лютого 1922, вимагаючи передачу всіх Церковних цінностей. Він надіявся цим назавжди знищити силу Церкви.

Благав о. Василій: «Ми дамо вам удвічі, втричі більше, тільки не чіпайте наших Храмів». Даремно. Його заарештували і видали вирок смерті. Слова Пастиря до приголомшених вірних, які були присутніми на суді (розправі) були такі: «Господь з вами. Заспокойтесь. Усе в Божій волі, адже я спокійний. Ідіть з миром по домівках». Однак стільки людей удалося до Леніна прохаючи помилування їхнього Пастиря, що автократ нарешті піддався і смертний вирок був змінений на 10 років ув'язнення. Поведінка о. Василія у в'язниці викликала пошану та любов у в'язнів та в'язничних. Його перевели до в'язниці в Харкові, а потім дали йому амністію. І родина його збільшилась хлопчиком жебрачки, що була померла біля тюрми (деякі джерела говорять, що хлопчик цей був сином співв'язня). Тепер о. Василій мав аж 5-ох дітей під своєю опікою.

Служіння о. Василія в Полтаві відновилось. Його висвятили на Єпископа Прилук, міста в Чернігівській області, що тоді було частиною Полтавської Єпархії. Таким чином він став її Вікарієм. Один з його Святителів, Владика Дамаскин (Цедрик) також пізніше став Священномучеником. Владика Василій служив у Полтаві один рік до наступного арешту, який мав завершитися його мученицькою смертю. Перебування в тюрмі ніяк не пригасило його ревність.

an alternative to the Komsomol.

Repression by the Communist authorities was inevitable. It came to a head over the issue of state confiscation of Church valuables. There was famine in the Volga region of Russia. Patriarch Tikhon had approached the head of state, Vladimir Lenin (Ulyanov), with an offer to help the suffering by selling some valuables of the Church which were not in use so that these funds could be used for this cause. Lenin understood this offer to be a challenge to the Soviet government implying that the Church would help the poor while the government did nothing. He quickly gathered his Politburo and a decree was issued on February 23, 1922, ordering the confiscation of all Church valuables. He hoped thereby to forever annihilate the power of the Church.

Fr. Basil pleaded: "We shall give you two or three times more than you ask, only do not trouble our temples". It was in vain. He was arrested and a death sentence was issued. The Pastor's words to his devastated flock attending the hearing were: "The Lord be with you. Be at peace – God's will is in everything, so I am at peace. Go to your homes in peace". Nonetheless so many people went to Lenin asking for mercy for their Pastor that the autocrat gave in and the death sentence was commuted to 10 years imprisonment. Fr. Basil's conduct in prison led prisoners and jailers to respect and love him. He was transferred to a prison in Kharkiv and then amnestied. Still another child was added to his family – the little son of a beggar who had died near the prison (some sources say he was the son of a fellow-prisoner). Now there were 5 youngsters under his care.

Fr. Basil resumed his ministry in Poltava. He was ordained Bishop of Pryluky, a city in the Chernihiv province, which at the time was part of the Eparchy of Poltava. Thus he became its Vicar. One of the consecrating Bishops, Vladyka Damascene (Tsedryk), was also to become a Hieromartyr. Bishop Basil served in Poltava for one year before his next arrest which would lead to his martyrdom. He was no less zealous for having been in prison.

Accounts of his ministry as the Episcopal Vic-

Розповіді про його служіння, як Вікарія Полтавського, також говорять про його тверде протистояння «самосвятському розколу», діяльність якого він, як видно, розцінював, як частину наступу на Церкву безбожниками. Очевидно мова йде про Українську Автокефальну Православну Церкву, поява якої була проявом відродження національної свідомості народу України, яка виявлялась і в їхньому прагненні мати Церкву, в якій могли би прославляти Бога рідною мовою, та яка віддзеркалювала б їхні національні сподівання. Глузлива назва «самосвяти» походила з того, що перші два Ієрархи Церкви, Священномученики Митрополит Василь Липківський та Архієпископ Нестор Шараївський, отримали свячення від Священників бо ж жодний Єпископ Церкви Московської не був готовий дати підтримку цьому рухові. (Однак автокефалісти таки бажали притриматись канонічної традиції, що Єпископа мають посвячувати інші два Єпископи, отож решта Ієрархів – їх всього було 27 – висвятили ці два, яких рукополагали Священики).

Усі Православні спільноти (та й усі спільноти, яких віра була не та «правовірна» Марксистсько-Ленінська, яку просували Більшовики) були однаково огидні для безбожної влади, яка енергійно репресувала їх. Це відносилось до Патріархальної, яку популярно звали «Тихонівською» за Патріархом Тихоном (в якій вірно служив Владика Василій). Відносилось це й до дисидентської, яку популярно звали «Катакомбною Церквою», яка осуджувала Декларацію, яку в 1928 р. видав заступник Містоблюстителя Патріарха, Митрополит – пізніше також Патріарх – Сергій (Страгородський), якою бажав він нормалізувати стосунки з Радянською владою, і зірвала Сопричастя з ним (їй же Владика Василій симпатизував). Цілком ясно, що відносилось це й до Української Автокефальної, яку скоро таки зліквідували. (Звичайно, що Комуністи радо наставляли одну спільноту проти другої – їхньою остаточною ціллю була знищити їх цілковито). Трагедія в тому, що учасники цих спільнот, які були єдині в Вірі але поділені ідеологічно, не були спроможні бачити одне одного, як союзники, як брати й сестри в

ar in Poltava also speak of his firm opposition to the “self-consecrated schismatics” whose activity he appears to have regarded as part of the attack on the Church by the atheists. The reference, of course, is to the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church, whose appearance on the scene was due to the resurgence of national consciousness of the people of Ukraine, manifested as well by their longing for a Church in which they could worship in their native tongue and which would reflect their national aspirations. The scornful title “self-consecrated” derives from the fact that the first two hierarchs of the Church, the Hieromartyrs Metropolitan Vasyl' Lypkivs'kyy and Archbishop Nestor Sharayivs'kyy, were consecrated by Priests, since no Bishop of the Church of Moscow would lend support to this movement. (However the autocephalists intended to maintain the canonical tradition that Bishops must be ordained by two other Bishops, and thus the rest of the hierarchs – there were 27 in all – were consecrated by the two, who had been consecrated by Priests).

All Orthodox communities (in fact all communities whose faith was other than the “orthodox” Marxist-Leninist one promoted by the Bolsheviks) were equally despised and vigorously repressed by the atheistic authorities. This applied to the Patriarchal one, popularly known as “Tikhonite” after Patriarch Tikhon (faithfully served by Vladyka Basil). It also applied to the dissident one, popularly known as “the Catacomb Church”, which denounced the Declaration of 1928 issued by the deputy of the Patriarchal *locum tenens*, Metropolitan – later Patriarch – Sergius (Stragorodsky), by which he sought to normalize relations with the Soviet power, and broke communion with him (with which Vladyka Basil sympathized). It also, most definitely, applied to the Ukrainian Autocephalous one which was soon liquidated. (The Communists were, of course, more than pleased to play the communities one against the other – their ultimate aim was to do away with them altogether). Tragically, adherents of these communities, united in faith but separated in ideology, were unable to see each other as allies and as brothers and sisters in Christ - equally under siege by the

Христі – усі разом під облогою безбожною матеріалістичною владою, яка намагалася їх знищити (та без успіху, бо ж кожна з цих існує до нині в різних видах).

Остаточній арешт Владики Василя був у Харкові, куди влада наказала йому негайно представитися. Вона навчилася бути обережною перед обуренням населення в місті, в якому Владика служив. Відбувся він пізно в літку в р. 1925 або 1926. Послали Владика у в'язницю на Соловках на Білому Морю (вона ж була Монастирем перед тим, як Ленін зарядив для неї інше призначення). У 1928 р. заслали його в область Іркутську в Сибірі. Всюди куди йшов, завжди в великих труднощах, Владика продовжував своє Пастирське служіння. До нього входила його участь, разом з іншими ув'язненими Владиками, в виданню листів засуджуючих Декларацію Митрополита Сергія та закликаючих їхнього Сопастиря покаятися у такому підданстві режимові, який якомога намагався знищити Церкву. Його останні слова, яких зберегли деякі духовні його діти були такі: «...мирно спостерігаю захід сонця — подібно до нього заходить і моє життя...».

Труди Владики остаточно довели до заприторення його у в'язниці Луб'янці в Москві, де його земне служіння завершилось мученицькою смертю. Відгукуючись на прохання Митрополита (Дикун-Ваколюка) Полтавського та Кременчуцького, Собор Єпископів Української Православної Церкви (Московського Патріархату), на своїй сесії 11-го червня 1997 р. вирішив прославити Владика Василя, як місцевого Святого. А Ювілейний Собор Московського Патріархату, що відбувся в серпні 2000 р. включив його в список 860-ох Новомучеників, яких прославили для загального шанування.

Стіни, які розділюють послідовників Христа на цій землі не сягають до Небес. Та навіть тут на цій затурбованій планеті бувають чудові моменти, коли єдність у різновидності Його Вірних таки проявляється. Нехай же тверда віра й доброта Св. Василя Новомученика, разом з вірою й добротою численних Мучеників і Сповідників, деякі з яких ще дишуть повітрям цієї планети, прискіпають явне пришествя

atheistic, materialist power which sought to destroy them (without success, for all of these communities continue in various formations to this day).

Vladyka Basil's final arrest was in Kharkiv, where the authorities had ordered him to present himself with all speed. They had learned to be wary of the anger of the populace in the city in which Vladyka ministered. This occurred in the late summer of 1925 or 1926. Vladyka was sent to the Solovky prison on the White Sea (which had been a Monastery before Lenin decreed a new use for it). In 1928 he was exiled to the province of Irkutsk in Siberia. Vladyka continued his pastoral ministry everywhere he went in conditions of great hardship. This included taking part with other imprisoned Bishops in letters denouncing Metropolitan Sergius' Declaration and calling upon their fellow Archpastor to repent of such submission to the regime which was doing all it could to destroy the Church. His last written words, preserved by some of his spiritual children, were: "Peacefully, I observe the setting of the sun. Thus also is my life arriving at its setting."

Vladyka's work finally led to his being sent to the Lubyanka Prison in Moscow where his earthly ministry culminated in a martyr's death. At the request of Metropolitan Theodosius (Dygun-Vakolyuk) of Poltava and Kremenchuk, the Synod of Bishops of the Ukrainian Orthodox Church (Moscow Patriarchate), at their session on June 11, 1997, decided to proceed with the canonization of Vladyka Basil as a local Saint. The Jubilee Sobor of the Moscow Patriarchate in August of 2000 included him in the list of 860 New Martyrs canonized for universal veneration.

The walls that separate Christ's followers on earth do not reach to Heaven. Even here upon this troubled planet there are marvelous instances in which the unity in diversity of His faithful are manifested. May the firm faith and kindness of St. Basil the New Hieromartyr, joined with that of the many Martyrs and Confessors, some yet breathing this planet's air, hasten the manifest coming of the peaceful eternal Kingdom of the One Who trampled

мирного вічного Царства Того, Який смертю
смерть подоляв і тим, що в гробах життя
дарував. Амінь.

down death by His death and gave life to
those in the tombs. Amen.